

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ 50 éve a magyar mezőgazdaság szolgálatában

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ története erőfeszítések története a mezőgazdasági szakemberek információs ellátásának fejlesztéséért, s ennek érdekében az intézményi önállóság elnyeréséért. Az ezredfordulóra a könyvtár új szakaszba lépett, amit az európai uniós információk szolgáltatása, az ALEPH 500-as számítógépes rendszer installálása és a székház rekonstrukciója jellemez.

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár megalapítása

1945 után a magyar mezőgazdaság újraélesztéséhez, fejlesztéséhez meg kellett szervezni a tudományos tájékoztatást. A földművelésügyi miniszter 1947. január 31-én kelt, 216.766/1946. XI. 1. sz. rendelettel létrehozta a *Mezőgazdasági Tudományok Dokumentációs Központját*, amely az első önálló magyar agrárdokumentációs intézménynek tekinthető. A rendelet 1948. január 22-én kelt módosításával újrászervezték és átalakították, s nevét Magyar Mezőgazdasági Tudományos Tájékoztató Intézetre változtatták. Ez az intézmény 1949-től Mezőgazdasági Dokumentációs Központ néven tevékenykedett tovább, s irodalomkutatással, szakfordítással és kiadványszerkesztéssel foglalkozott.

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár megalakításának háttérét a mezőgazdasági dokumentáció megszervezése képezte; története szorosan összefügg a dokumentáció történetével. A mezőgazdaság állami irányítása 1951-ig annak ellenére nem gondolt könyvtár alapítására, hogy a megindított dokumentációs tevékenység bázisa csakis egy könyvtár lehetett. Léte 1945–1951 között bizonyítékot ugyan nem találni, de feltételezhető, hogy az intézményben könyvtári munka is folyt.

A mezőgazdasági struktúra megváltozása hatással volt a mezőgazdasági könyvtárakra is. Az egyre növekvő szakirodalmi igények szükségessé tették egy országos mezőgazdasági könyvtár létrehozását is, bár egyéb mezőgazdasági szakkönyvtárak már működtek a Földművelésügyi Minisztériumban, a Mezőgazdasági Múzeumban és a kísérleti intézményeknél. E könyvtárak speciális gyűj-

teményeket tudhattak magukénak, egymással azonban nem álltak kapcsolatban, s 1945 után e könyvtárak nagy része megszűnt, állományukat szétszorták vagy megsemmisítették.

A politikai változás kihatott a mezőgazdasági könyvtárakra is. A mezőgazdasági könyvtárak feloszlása miatt kialakult űr betöltésére a földművelésügyi miniszter 109/1951. (VI. 23.) M. 5. rendeletével létrehozta a szétszórt, meggyengült mezőgazdasági könyvtárakból az *Országos Mezőgazdasági Könyvtárat (OMgK)*.

A miniszter azzal a céllal hozta létre az OMgK-t, hogy a mezőgazdasági szakirodalom anyagát egységes gyűjteménybe foglalja, s a kutatás és oktatás igényeinek megfelelően rendszeresen továbbfejlessze. A fenti feladatokon kívül a könyvtár feladatkörébe utalta a mezőgazdasági termelésben működő szakemberek és más dolgozók szakirányú érdeklődésének fokozását a mezőgazdasági szakirodalom széles körű népszerűsítésével. A mezőgazdasági kutatóintézetek könyvtárai felett a szakmai felügyeletet az OMgK-ra bízta. Ugyanekkor meghatározta a könyvtár fő gyűjtőkörét, melynek értelmében gyűjti a mezőgazdaság minden ágára kiterjedő szakirodalmat, és a mezőgazdasággal kapcsolatos tudományok irodalmát. A könyvtár dolgozóit közszolgálati alkalmazottnak minősítette. A miniszter a továbbiakban úgy rendelkezett, hogy a könyvtár átveszi a Földművelésügyi Minisztérium Központi Könyvtárának és a Mezőgazdasági Múzeum Könyvtárának anyagát, az Agrártudományi Egyetem mezőgazdasági kara volt vidéki osztályainak könyveiből a felsőfokú oktatás céljaira nem szükséges részt, valamint az Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet

vetőmagvizsgáló osztálya könyvtári állományának azt a részét, amely az intézet munkájához nem szükséges.

Könyvek vagy folyóiratok beszerzésére a miniszteri rendelet szerint a mezőgazdasági szakoktatási intézmények és a kutatóintézetek is javaslatot tehettek. A könyvtári olvasóterem használata rendjének, a könyvkölcsönzés feltételeinek megállapítását a könyvtár vezetőjére bízta.

Az OMI az Országos Chemiai Intézet utóda volt. Ez magyarázza, hogy könyvtárának az a részlege, amely az országos könyvtárba került át, ténylegesen az OMgK birtokában lévő legkorábbi, dokumentációs szempontból már feldolgozott könyvállomány, minthogy az intézetben már 1932 óta folyt dokumentációs munka a *Kísérletügyi Közlemények*hez csatolt *Szemle* formájában. A Kertészeti Akadémia dokumentációs céllal már 1942–1943-ban feldolgozott könyv- és folyóirat-állománya nem került az OMgK birtokába.

Az OMgK-t 1952. augusztus 1-jével egyesítették a Mezőgazdasági Dokumentációs Központtal (2.035/10/1952 Mt. h.). Az így létrejött Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ 1953-ban az addig önállóan működő Mezőgazdasági Fordító Irodával bővült, majd 1963-ban felvette *Károlyi Mihály* nevét.

Az Agroinform létrejötte és bukása

1967-ben a Földművelésügyi Minisztérium és az Élelmiszerügyi Minisztérium egyesítése után létrehozták a MÉM Információs Központot (rövidített neve: *Agroinform*), melynek keretén belül a könyvtári tevékenységet a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár látta el külön szervezeti egységként. 1987. január 1-jétől a MÉM Információs Központ vállalati formában, Agrárinformációs Vállalat néven tevékenykedett tovább 1992-ig, a vállalat csődjéig.

Az Agrárinformációs Vállalat szervezetébe ágyazottan az OMgK helyzete a 80-as évek végén évről évre súlyosabbá vált. A vállalatvezetés hibás anyagi és szakmai döntései nemcsak kilátástalan pénzügyi állapotot eredményeztek, hanem a könyvtári szakmai körök negatív véleményét is kivívták. Az 1989–1990-es években az OMgK már kifizetetlen számlák sokaságával, beválthatatlan ígéretésekkel, komoly személyes ellentétekkel, munkaerő-elvándorlással, az agrárágazati könyv-

tárak számára beígért, saját fejlesztésű integrált könyvtári rendszer kudarcával is „dicsekedhetett”.

Az Agrárinformációs Vállalat teljes csődje nyilvánvalóvá vált, s egyben az OMgK helyzetének, sőt létének kérdése már 1991-ben élesen merült fel, és hónapokon keresztül a dolgozók aggodalmát okozta. 1992 tavaszán a Földművelésügyi Minisztérium biztost rendelt ki a vállalat élére, s visszavonta az előző vezetés megbízását. Megkezdődött az OMgK tevékenységének átvizsgálása, s ennek eredményeképpen miniszteri rendeletre 1992. január 1-jei hatállyal mint részben önálló költségvetési intézmény, *Magyar Mezőgazdasági Múzeum Országos Mezőgazdasági Könyvtár* elnevezéssel kezdett működni.

Szimbiózisból önállóságba

Új lendületet vett a tényleges könyvtári szakmai munka is. Megkezdődött a könyvtár szakmai becsületének és valamikori jó hírének visszaszerzése. Ehhez a nemes feladathoz a könyvtár teljes kollektívája minden erejét és szakmai tudását adta. Hozzájárult ehhez egy fontos nemzetközi szakmai rendezvény is, az amerikai National Agricultural Library és a közép-kelet-európai mezőgazdasági könyvtárak konferenciája.

Az 1992. évben kötött „házasság” sem a Magyar Mezőgazdasági Múzeum, sem az OMgK számára nem volt kedvező. A két intézmény elérte, hogy az OMgK a földművelésügyi miniszter módosított alapító határozata értelmében elvált a Magyar Mezőgazdasági Múzeumtól, és 1993. január 1-jétől önálló költségvetési intézménnyé vált. Ettől kezdve – az Országos Mezőgazdasági Könyvtár megalapítása óta először – lehetővé vált az önálló szakmai és gazdasági tevékenység.

Az alapító határozat módosításával megszűnt az a létbizonytalanság, s az indokolatlan önállótlanág, amely mindeddig végigkísérte a könyvtár életét, s az a bizalmatlanság is, amely nem engedte, hogy az ország legjelentősebb mezőgazdasági könyvgyűjteménye, országos tudományos szakkönyvtára partner intézményeihez hasonlóan önálló könyvtárként végezhesse munkáját.

Az önállóság megvalósítása sok nehézség leküzdésével járt. Az Agrárinformációs Vállalat, amely 1992-ben csődöt jelentett, s a szervezetében főosztályként működő OMgK csaknem minden számláját kifizetés nélkül hagyta örökül, adóssá-

gainak nagy részét még 1993-ban is a könyvtárra terhelte. Ennek ellenére az olvasószolgálatban dolgozó munkatársak szakmai tudásának, figyelmének, s nem utolsósorban az intézmény gazdag könyv- és folyóirat-állományának köszönhetően az olvasói létszám nem csökkent (1993-ban már 6,5 ezer), a könyvtár látogatóinak száma pedig elérte a 22 ezret.

Az 1993. január 1-jétől önálló jogi személyként, költségvetési intézményként működő OMgK – a 64 agrárgazdálkodási könyvtár állománygyarapítási és számítógépes koordinációs központja, nemzetközi és országos kölcsönzést lebonyolító szakkönyvtár, az agrárgazdálkodási központi katalógus gondozója – kötelességének érezte, hogy ésszerűsítse a saját és a hozzá tartozó könyvtárak munkafolyamatait, egységesítse feldolgozását, biztosítsa az állomány korszerűbb, gyorsabb hozzáférhetőségét.

A könyvtár a Földművelésügyi Minisztériummal kötött megállapodásban vállalta, hogy 1995. január 31-ig integrált könyvtári rendszert vezet be. Versenyteremtés keretében az ALEPH integrált könyvtári rendszert vásárolta meg, amely Hewlett-Packard gépekkel magyar könyvtárban elsőként, és referenciahelyként kezdte el működését.

Könyvtár és dokumentációs központ: irány az EU

1994. augusztus 1-jével a földművelésügyi miniszter – elismerve az intézmény dokumentációs tevékenységét – engedélyezte az Országos Mezőgazdasági Könyvtár név megváltoztatását. Az intézmény új neve *Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ* lett. Időközben a könyvtár vezetősége többször is rákényszerült feladatkorének átvilágítására és létszámának csökkentésére. Ennek ellenére a szakmai munka pozitív tendenciája nem szakadt meg a számítógépes fejlesztésnek, az ésszerű, értékorientált gazdálkodásnak köszönhetően. Az intézmény szakmai színvonala jelentősen emelkedett, szolgáltatásai bővültek, megbecsülése nőtt, saját kiadványai szaporodtak.

1994-ben került sor az integrált számítógépes rendszer, az ALEPH átadására. Közben munkába állt az intézmény webszervere, megkezdődött folyamatos üzemeltetése, és adatokkal való feltöltése. A sikeres próbaüzemelés után a könyvtárat magyar honlapon regisztrálták, és megvalósult a

könyvtár dokumentumainak vonalkódos nyilvántartása is.

1996-ban az Európai Unió Kiadóhivatalának kizárólagos magyarországi terjesztője, az Euro Info Service megbízta az OMgK-t az EU kiadványainak értékesítési feladataival. A Földművelésügyi Minisztérium erkölcsi és anyagi támogatásával hosszú előkészítő munka után 1996. szeptember 30-án ünnepélyes keretek között megnyílt az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ *EU Gyűjteménye*. Ugyanebben az évben megjelent *Az Európai Unió Mezőgazdasága* c. tájékoztató folyóirat első száma is. A mai napig nagy közönségérdeklődés mellett jelenik meg, jelenleg 3000 példányban. Az ingyenes kiadvány új címe: *Az EU Agrárgazdasága*.

Az OMgK 1995-től – a napi könyvtári és dokumentációs alapfeladatok ellátásán túl – a maga könyvtári (informatikai) és dokumentációs eszközeivel elősegíti a magyar mezőgazdaságnak és szakembereinek az Európai Unióhoz történő csatlakozását; ehhez – egyebek mellett – szakmai tréningek, rendezvénysorozatok szervezésével járul hozzá.

1998-ban távoktatás formájában megindította a magyar agrárszakoktatás oktatóinak, végzős hallgatóinak információs és szakmai továbbképzését az Európai Unió információinak feldolgozására. A közép- és felsőfokú agrárszakoktatás, valamint a szaktanácsadói hálózat információellátását szolgálja az 1998-ban elindított EU adatbázis, valamint a rendezvények sorozata, amely csak 2002-ben, a rekonstrukció alatt szünetelt.

Az OMgK a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium anyagi támogatásával és a Pro Agrario Alapítvány, valamint az AE Agrár Európa Nemzetközi Mezőgazdasági Tanácsadó Iroda szakmai segítségével működtette két éven keresztül azt a civil fórumot (*Agrár Európa Klub*), amely a hazai agrárszakemberek európai uniós információkkal való ellátását célozta meg.

A magyar országgyűlés 1998-ban konferenciára hívta össze a magyarországi EU-s szolgáltató intézményeket, hogy összehangolja az Európai Unióhoz kapcsolódó tevékenységüket. A konferencián az OMgK előadás keretében mutatta be sokrétű, idevágó tevékenységét.

Az OMgK 1999-ben először, majd 2000-ben is szakmai beszélgetésre hívta össze az EU-ról in-

ternetes oldalakkal rendelkező intézmények képviselőit az Európai Unió ünnepén, az *Internet Fiesta* napján. A megbeszélés nyomán, a könyvtár kezdeményezésére, a magyarországi európai uniós oldalak web-ringje címen új internetes szolgáltatás indult be.

Az intézmény szakembergárdája az országos könyvtárak közül elsőként valósított meg 2000. január 7-én egy három helyszínes videokonferenciát *A magyar termőföld és európai uniós csatlakozásunk* címmel. A budapesti központi rendezvény helyszíne a könyvtár Attila úti székháza volt. A két vidéki helyszínt a keszthelyi és a debreceni agráregyetem nyújtotta. A több száz fős rendezvényen országgyűlési képviselők előadásai hangzottak el.

Épületrekonstrukció és szakmai megújulás

Ritkán élhet meg kulturális intézmény olyan izgalommal, várakozással teli hónapokat, mint 2001-ben az OMgK. Az örömet az okozta, hogy a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium lehetővé tette, hogy a közel 6000 pfm-es külső könyvraktár bekerüljön az Attila úti székházba egy átfogó épületrekonstrukció keretében.

A tervezést hosszas szakmai egyeztetés előzte meg. Figyelembe kellett venni a főhatóság elvárását is, nevezetesen azt, hogy az intézmény országos könyvtári szakmai feladatai változatlan ellátása mellett váljon az agrárágazat közép-kelet-európai információs központjává, amely hagyományos és számítógépes könyvtári szolgáltatásokat nyújt, és ezekhez illeszkedő közművelődési programokat is szervez a hazai, valamint a határainkon túl élő magyar agrárszakembereknek. Így az épületen belül ki kellett alakítani egy háromszintes, gördülőállványos tömör könyvraktárat, továbbá egy Szakirodalmi Szolgáltató Házat (könyv- és folyó-

irat-árusítási lehetőséggel, kamaratárlatokat befogadó kiállító helyiséggel, konferenciatermekkel és vendégszobákkal). A könyvtár által kidolgozott fejlesztési koncepció alapján készültek el az építészeti tervek. A közbeszerzési eljárás lebonyolítása után a kivitelezésre 2001 decemberében került sor.

A 2002-es évet az Attila úti székház rekonstrukciója határozta meg. A könyvtár a komoly kihívást jelentő fejlesztés lebonyolításával a kulturális jellegű beruházásokban komoly referenciákkal rendelkező MÜBER Invest Kft.-t bízta meg. A közel 500 millió forintos beruházás kivitelezését meghívások közbeszerzési eljárás során a KIPSZER Rt. nyerte el, miután a PRO DOMO Műszaki Tervező Kft. elkészítette az építészeti terveket, és az építési engedélyt a könyvtár már magáénak tudhatta.

Az építkezés során napvilágra került épületszerkezeti hiányosságok számos kellemetlenséget okoztak, s az előirányzott költségek emelkedéséhez vezettek. A problémákat a kivitelezés szakemberei kiválóan megoldották, s így kerülhetett sor az ünnepélyes átadásra.

2002-ben elkészült a könyvtár informatikai fejlesztési, valamint digitalizálási terve is. A pályázaton nyert digitális kamera lehetővé teszi majd az állomány digitalizálását. Az épületrekonstrukció szakaszában a könyvtár teljes állományát számítógépre vitte, így ma már az állomány 100%-a szerepel és visszakereshető az ALEPH 500-as rendszerben. Megszűntek a cédulakatalógusok.

A könyvtár valamennyi munkatársa az építkezés nehéz körülményei között is azon fáradozott, hogy a megnyíló intézmény nemcsak megújult, korszerű környezetben várja olvasóit, hanem szolgáltatásai is korszerűsödjének és bővüljenek.

Beérkezett: 2003. II. 19-én.

Az AltaVista keresőgép új változata

A modernizált AltaVista keresőgép feltehetőleg utoléri a web legnépszerűbb keresőgépét, a Google-t. A felújított webhely pontossága jobb a réginél, audio-video keresési tulajdonságokkal bővült, és keresési jellemzői a keresőgépek között a legjobbak közé emelik. Az újdonságok közé tartozik a megjelenített keresési eredmények 50%-ának napi frissítése is. Az új webhely 22 országban állandó. Megerősített interfésze lehetővé teszi

a felhasználóknak, hogy kiválasszák az óhajtott országwebhelyet és nyelvet. Az AltaVista hírszolgálat 4,6 millió cikken alapul.

További információ: www.altavista.com

/Information World Review, 186. sz. 2002. december, p. 2./

(R. P.)